

Vēlēšanas Latvijā:
Eiropas Parlamenta vēlēšanu
mācībstunda un attīstības iespējas

Rīga, 2019. gada 6. decembris

Centrālā vēlēšanu komisija

Latvijas vēlētais ārvalstīs: līdzdalības iespējas un gaidas

Eīna Pinto, Eiropas Latviešu apvienība (ELA)
ela@latviesi.com

Centrālā vēlēšanu komisija

Vēlētājs ārvalstīs

- «Piektais novads» - līdz ar augošu diasporu un mobilitāti **būtiska** vēlētāju kopiena, kuras **potenciāls** nav pilnībā atraisīts
 - Latvijā: diaspora ap 370tk; balsstiesīgie ārvalstīs – 134,8tk (8,7%; Kurzeme – 12%); aktivitāte – 23,7% (Latvijā – 54,56%, Latgalē – 43,4%)
 - Eiropā: diaspora ap 60mio, vismaz 20mio ES valstīs (vismaz 4%) – sagaidāmas jaunas rīcībpolitikas

Vēlētājs ārvalstīs – pieejas

- Tiesību paplašināšana – remigrācijas stratēģijas daļa (LT, PT)

Pēc rekordaugsta diasporas vēlētāju skaita šāgada Lietuvas prezidenta vēlēšanās Lietuvas parlaments nolēmis izveidot atsevišķu vēlēšanu apgabalu diasporai. Prezidenta vēlēšanas bija apvienotas ar referendumu par dubultpilsonības atļaušanu un referendumu par Seima deputātu skaita samazināšanu 😊

Arī Portugāle šogad atviegloja balstiesīgo reģistrācijas kārtību ārzemēs, kas trīskāršoja reģistrēto vēlētāju skaitu diasporā. Motivācija - stiprinot iespējas līdzveidot valsti, tā straujāk top par tādu, kur palikt vai atgriezties, investēt finanses, zināšanas un nākotni.

 Centrālā vēlē

- Diasporas mobilizēšana vai ierobežošana – politikas pozīciju stiprināšanai (RO, HU)

Viktor Orbán courts voters beyond 'fortress Hungary'

Hundreds of thousands of ethnic Hungarians living outside the country are eligible to vote in 2018 election.

By LILI BAYER | 8/22/17, 4:12 AM CET | Updated 8/24/17, 4:18 PM CET

As the spring 2018 election approaches, Viktor Orbán and his Fidesz party are encouraging Hungarian citizens in surrounding countries to register to vote |

Romanian diaspora denied the right to vote

Fri 7 Nov 2014 17:28 GMT

2668

Romania

On 2 November, thousands of Romanians abroad were denied the right to vote in the Romanian presidential elections by their government. I was one of those who

Romania Extends Voting Rights for Citizens Living Abroad

Madalin Neacsutu Bucharest BIRN July 24, 2019

A new law promulgated by the President promises to tackle the many problems surrounding would-be voters in the several-million-strong Romanian diaspora.

Vēlētājs ārvalstīs – pieejas

- *Brexit* «gadījums»

<https://www.iexpats.com/w/>

Home > Financial News

Financial News

What if British expats had voted in the Brexit referendum?

By **Lisa Smith** - September 15, 2019 1658

[f](#) [t](#) [w](#) [in](#) [o](#) [m](#)

British expats are arguably among those most affected by Brexit while having the least say on if the UK should leave the European Union.

Brexit plot: Expats to block Brexit in election - 'Vote for any party guaranteeing Remain'

WITH next month's general election looming, British citizens living on the continent are plotting to use their votes in a last-ditch bid to block Brexit, with one accusing the UK of "making refugees out of its own people" by opting to quit the EU.

By **CIARAN MCGRATH**

08:27, Thu, Nov 14, 2019 | UPDATED: 08:57, Thu, Nov 14, 2019

Latvijas vēlētājs ārvalstīs

Divas **pamata grupas** ar līdzīgām, bet ne vienādām vajadzībām, informācijas telpu un paradumiem

- **«Mobilais vēlētājs»** – spontaneitāte, pamatā Latvijas informācijas telpa, piesaiste
- **«Diasporas vēlētājs»** – relatīvs noturīgums, jaukta informācijas telpa, piesaiste

ARĪ

- Jaunieši/studenti/pētnieki/sportisti/transporta vai sezonas darbinieki – apvieno abas pazīmes

Centrālā vēlēšanu komisija

Nostiprināts likumiskais pamats

- Satversme – pilsoņa tiesības neatkarīgi no dzīvesvietas
- Diasporas likums – mērķi, principi, uzdevumi
- Vēlēšanu likumi – kārtība

Diasporas likums

Jēdzieni

Diaspora

Remigrācija

Diasporas organizācija

Mērķi

Identitāte piederība

Saikne ar Latviju

Valoda un kultūra

Pilsoniskā un politiskā līdzdalība

Remigrācija

Principi

Piederība

Iekļaušanās

Interesu ievērošana

Informācijas pieejamība

Līdzdalība

Vienlīdzība

Pēctecība

Lomas

Valsts iestādes

Pašvaldības

Konsultatīvā padome

Līdzdalība, ietekmes novērtējums

Diaspora

Skolas, nometnes, jaunieši, apmaiņa

Kultūra, mantojums

Aizsardzība ārvalstīs

Ekonomika, pētniecība

Pilsoniskā, politiskā līdzdalība

Info, pakalpojumi

Saturs medijos

Remigrācija

Vieta skolu rindās

Atbalsts skolās

Piesaiste uni

Valodu mācības

Iesaiste ekonomikā

Miteklis

Mobilitāte

Sociālais nodrošinājums, termiņi

Kvalifikāciju vienkāršota atzīšana

Ārvalstu pensiju nodokļu režīms

Papildu adrese

Veselības iemaksas

Līdzdalība: iespējas 2018/2019

- **Vairāk iecirkņu ārvalstīs**

Saeima: ar 121 iecirkni lielākais vēlēšanu centrs pēc Rīgas; pirmoreiz arī EP vēlēšanās

- **Aktīvāka un agrīna CVK un vēstniecību iesaiste**

Pasu zīmogošana, informatīvā kampaņa, apmācības

- **Aktīva vēlētāju mobilizēšana**

Diasporas organizācijas, politiskās partijas, mediji

**UZDĀVINI LATVIJAI SIMTGADĒ
LABĀKO SAEIMU!**

**BALSO ARĪ
ĀRPUS LATVIJAS!**

6.OKTOBRĪ

AICINA:

Izvēlies nākotni! Eiropas Parlamenta vēlēšanu debātes Briselē

Izvēlies nākotni!

«Izvēlies nākotni»: Eiropas Parlamenta vēlēšanu diskusija ar diasporu

Līdzdalība: rādītāji (Saeima)

- Iedvesmojoši pilsoniskuma «varoņstāsti»

Viņa pauda nožēlu, ka latviešiem no Kraistčērčas, kas ir lielākā pilsēta Jaunzēlandes dienvidu salā, nav izdevies ierasties nobalsot. Toties pieci cilvēki esot tīši atlidojuši uz Oklendū no Vellingtonas, kas ir teju 650 kilometru attālumā, un vēl mikroautobuss ar latviešiem esot ieradies nobalsot no Ņūplimutas, kas ir pilsēta teju 400 kilometru attālumā no Oklendās.

Austrālijas latvietis mēro garu ceļu, lai nobalsotu Saeimas vēlēšanās

RE! [Dienas ziņas](#)

6. oktobris, 2018, 11:31 | [Latvijā](#)
Autori: [Paula Justoviča](#) (LTV Ziņu dienests)

Kambodžā dzīvojošais Austrālijas latvietis Kristofers Akenfelds speciāli atlidojis uz Japānu un 14 kilometrus nogājis kājām uz Tokiju, lai nokļūtu tur esošajā 13.Saeimas vēlēšanu iecirknī un nobalsotu parlamenta vēlēšanās.

Līdzdalība: rādītāji (Saeima)

- **Kopskaits:** par 8830 balsotājiem vairāk kā 12.Saeimas vēlēšanās (pamatā Eiropā; bet maz iepretim skaita pieaugumam)
- **Ietekme:** 4 mandāti (2x vairāk nekā 12.Saeimā)
«atspoguļo diasporas lielo dažādību, aizbraukšanas motīvus, mītnes zemju politisko kultūru, Latvijas mediju patēriņu un politisko partiju aktivitāti, uzrunājot diasporas vēlētāju» /E. Pinto, «Diena»/
- **Aktivitāte:** 23,7% (Latvijā – 54,56%, Latgalē – 43,4%)
Aktivitātes kritums diasporā – 2% (Latvijā – 5%)
Datu akurātums? Deklarētā dzīvesvieta vs. faktiskais skaits + «mobilie vēlētāji»

Līdzdalība: izaicinājumi

- Kāpēc nebalso? (LU FSI/ELA, 2017)

22. attēls. Iemesli, kādēļ nepiedalāties Saeimas vēlēšanās (%)

Līdzdalība: izaicinājumi

- **Pieejamības un procesa jautājumi**
- Latvijas **politiskās tradīcijas** eksports
«Kāda tam nozīme?» «Viņi visi ir zagļi un krefīni»
«Politikājiem neinteresē tādi cilvēki kā es»
- **Piederības deficīts:**
 - **Balsošana «ar kājām»/protests** - atstājot Latviju un tīši saraujot vai ikdienišķi zaudējot saites ar to
 - **Legitimitātes** izpratne – dzīve citviet kā pilsonisko tiesību zaudēšana vai paškritika par Latvijas politikas norisēm
 - ārvalstīs balsstiesīgo vecumu nu jau sasniedz **jauna vēlētāju paaudze** – jaunieši, kuri dzimuši un auguši ārvalstīs daļu, Latvija kā «vecmāmiņas un danču» zeme, ne valsts, ko līdzveidot

Līdzdalība: rādītāji (EP)

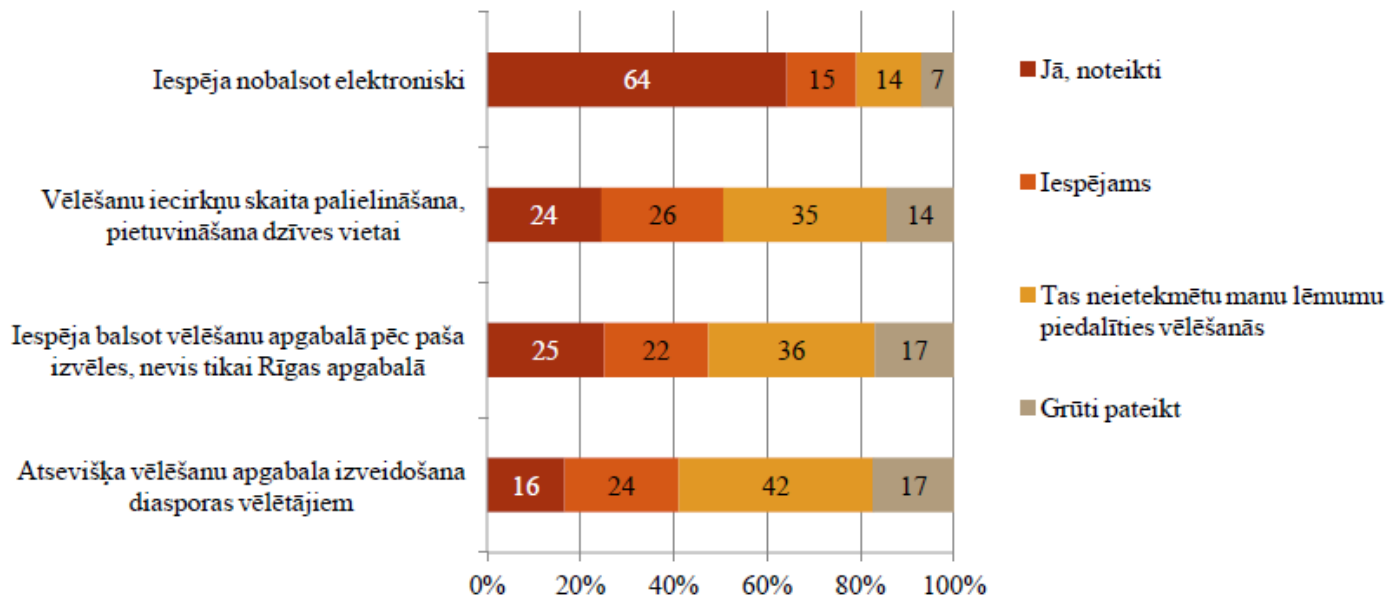
- Pirmoreiz **iecirknī** ārvalstīs
44 (tikai 1 vēlētāju pieteikums Šanhajā, netika apstiprināts) – 1655 balsotāji
- **Aktivitāte**
 - 2955 balsoja par Latvijas sarakstiem – 92,6% no reģistrētajiem vēlētājiem (kopumā tikai 2,4% no Saeimas vēlēšanās balstiesīgajiem ārvalstīs); visvairāk BE, UK, SE, NL; Eiropā vidēji 8%
 - Atspoguļojot reālo līdzdalību, Rīgā aktivitāte kristos no 40% uz 31%, bet Latvijā no 33,6% uz 30,76% (pilsonisks zudums)
 - 6446 balsoja par mītnes zemes sarakstiem (visvairāk UK, ES, DE, SE, EE)

Līdzdalība: izaicinājumi (EP)

- **Vēlēšanu kārtības konsekvence**
salīdzinājumā ar nesenajām Saeimas vēlēšanām; sarežģītība
- **Politiskais atslābums**
«pārmaiņu elektorāta» rezignācija pēc Saeimas vēlēšanām
- **Pasīva kampaņa**
Latvijas politiķu mazā interese par diasporas elektorātam svarīgiem Eiropas jautājumiem, izvēle par labu Latvijas vs. mītnes zemes pārstāvjiem
- **ES izpratne un uzticēšanās**
Eiropas mēroga izaicinājums, kā tuvināt pilsoņus un ES

Jautājumi nākotnei

24. attēls. Vēlēšanu kārtības reformas kas motivētu aktīvāk piedalīties Latvijas Saeimas vēlēšanās un referendumos (%)

Jautājumi nākotnei: pieejamība

- Iecirkņu labāka sasniedzamība
 - Latvijā: 1 iecirknis uz 67,7km², ārvalstīs - 1 uz 1 225 086 km² no pasaules sauszemes teritorijas
 - Iecirkņu maiņa: tiešsaistes vēlētāju reģistrs, autorizācija
- «Brīvprātīgo komisiju» motivēšana, apmācība
 - Vebināri, klātienes mācības
 - Loma arī vēlēšanu starplaikā (ManaBalss.lv/ParVaiPret.lv «vēstneši»?)

Jautājumi nākotnei: pieejamība

- Vienkāršāka balsošana pa pastu
nepieciešams lielāks elastīgums, īsāki termiņi, pieteikšanās
vienkāršošana (pasu sūtīšana...), precizitāte
EP vēlēšanās: jāņem vērā mītnes zemju kalendārs (sacensība par
vēlētājiem)
- Diasporas likums – pašvaldību vēlēšanās
(max. digitalizēta – pilotprojekts LV)

Kristīne Markus

Es pieteicos balsošanai pa pastu, tāpat kā pirms 5 gadiem. Tā bija laba pieredze, un līdz ar to man likās, ka būs pat ļoti ērti. Diemžēl konstatēju, ka mans „vēlēšanu komplekts” atnāca, maigi sakot, pēdējā brīdī ap 20iem datumiem, kas, manuprāt, galīgi nav solīdi - es pat joprojām nezinu, vai paspēju aizsūtīt (par maksu) savu balsi laikā - lai gan rīkojos uzreiz. Šādi rīkojoties (un es runāju tikai par procesu, nemaz negribu uzsākt kvalitāti priekšvēlēšanu kampaņām), vēlētāju aktivitāti palielināt būs grūti.

Jautājumi nākotnei: pieejamība

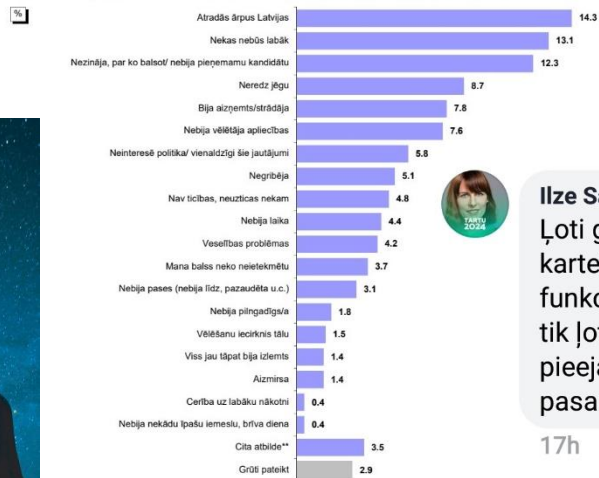
- «Mobilie vēlētāji» - Latvijas un Eiropas dienas kārtībā

Vēlētāju attieksmju pētījums 2018

Iemesli, kāpēc nepiedalījās 13.Saeimas vēlēšanās

"Lūdzu, raksturojiet, galvenos iemeslus, kāpēc Jūs nepiedalījāties šajās - 13.Saeimas vēlēšanās!"

L.R. pilsoņi, kuri nepiedalījās 13.Saeimas vēlēšanās, n=203

atris respondents varēja minēt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilde summa pārsniedz 100%.
*Citi atbilde** minēts: "ja būtu viens saraksts, tad piedalītos, pasakot ja vai nē" (minēts 1 reizi); "tai pēmtu nost no sevis atbildību, ka par partiju, kura nepieie solījumus" (minēts 1 reizi); "nevēlēju, jo nepatika tas negatīvisms no partiju puses vienam pret otru" (minēts 1 reizi); "tas ir pret pārliecību, ņemt dalību politikā, t.sk. vēlēšanās" (minēts 1 reizi); "tāpēc, ka to gadījumā nebija iespējas nobalsot" (minēts 1 reizi); "tas ir pret pārliecību, ņemt dalību politikā, t.sk. vēlēšanās" (minēts 1 reizi); "tāpēc, ka to gadījumā nebija iespējas nobalsot" (minēts 1 reizi); "viss ir aprīcis, ja būtu jaunāks dots prom no Latvijas" (minēts 1 reizi).

Andris Gobiņš

Šķiet, ka mūsdienās arvien vairāk saplūst diasporas un mobilo iedzīvotāju jēdzienu un arī intereses. Ir pilnīgi normāla situācija, ka cilvēks darba vai privātā braucienā vēlēšanu laikā var atrasties ārpus Latvijas. Tas, ka šādi braucieni ne vienmēr ir iepriekš zināmi arī ir skaidrs. Tāpēc jāatrod balsošanas risinājums, kas ļautu balsošanas dienā nobalsot jebkurā iecirknī (tai skaitā arī ārpus Latvijas). Jāatrod risinājums, lai pasta balsojumam ērtā un vienkāršā veidā būtu iespējams pieteikties apm. nedēļu pirms vēlēšanām. Šķiet, ka abiem variantiem būtu jābūt iespējamiem un atrisināmiem 21. gadsimtā.

Ilze Salnaja

Ļoti gaidu to brīdi, kad Latvijas ID kartei tiks pievienota balsošanas funkcija, tā kā tas ir Igaunijā. Nekas tik ļoti neatvieglo līdzdalību kā pieejamība no gandrīz jebkura pasaules punkta.

17h Like Reply

23h Like Reply

Jautājumi nākotnei: informētība

- **Savlaicīga un secīga informācija**
 - CVK komunikācijas kapacitāte vēlēšanu starplaikā
 - Mediji Latvijā un diasporā: diasporas vēlētāju reģistrācijai u.c. termiņiem atbilstīga informācija (parasti par vēlu!)
 - ĀM un diasporas organizāciju kampaņas
 - Politisko partiju loma
- **Pilsoniskā prasība**
 - Diasporas skolās, jauniešu klubos
(«Mazais pilsonis», debates, līdzlēmšana, vēlēšanu izspēles u.c.)
 - Diasporas organizāciju darbā
medijprasība, pilsoniskā izglītība un līdzdalība, politikas piedāvājuma analīze

Centrālā vēlēšanu komisija

Zane Valtere

Priekšlikumi: Lai arī kādi balsošanas kārtības vai sistēmas uzlabojumi/ jauninājumi tiktu ieviesti, pārbaudīt vai šī sistēma (arī IT risinājumi) patiešām darbojas un ir pieejama un izmantojama CVK noteiktajos datumos, piem. pieteikšanās balsošanai pa pastu. Skaidra un nepārprotama balsošanas kārtības instrukcija (jo īpaši EP vēlēšanās balsošanai pa pastu) un jau laicīgi izziņota, lai diasporas organizācijas arī savukārt varētu laicīgi informēt savu kopienu un aicināt piedalīties vēlēšanās.

21h Like Reply

2

Jautājumi nākotnei: tiesiskums

- Vēlēšanu standartu ievērošana
 - Iecirkņu komisiju atlase, apmācība, atbildība
 - Varas pilnvaras standartu nodrošināšanai? (LV – policija)
 - Būtisku pārkāpumu/sabotāžas ietekme uz vēlēšanu legitimitāti
- Eiropas Parlamenta vēlēšanās
 - Daļībvalstu konsulārā sadarbība vēlēšanu iecirkņu izveidē trešajās valstīs
 - EP vēlēšanu starptautiski tiesiskais statuss

Jautājumi nākotnei: modelis

«Piektais novads» - sestais apgabals?

- Tieša parlamentārā pārstāvība – politikas izvēle

Aija Lulle: «Vismaz 13 valstīs pasaulē diasporas vēlētaji var vēlēties par savu, proti, diasporas pārstāvi. Starp tām ir Alžīrija, Kaboverde, Kolumbija, Horvātija, Dominikānas Republika, Ekvadora, Francija, Itālija, Maķedonija, Mozambika, Portugāle, Rumānija, Tunisija. Deviņās no valstīm diasporas parlamentārā pārstāvniecība ir kopš 2002. gada, bet četrās – kopš 2010. gada.» Kopš 2020.gada – arī Lietuvā.

- Balsu vienvērtība – tiesisks nosacījums
 - Aktivitātei esot zemākai, diasporas apgabala balsīm lielāks svars (Satversme: «vienlīdzīgas vēlēšanas»)
 - Risināms arī ar mandātu aprēķinu pēc faktiskā balsotāju skaita

Jautājumi nākotnei: modelis

Balsu sadalījums pa apgabaliem pēc izvēles

- Iespējams, var stiprināt subjektīvo piederības izjūtu

BET

- Nerisina līdzdalības praktiskos izaicinājumus
- Sadārdzina vēlēšanu procesu
- Mazina diasporas kopīgo interešu pārstāvības efektivitāti
- Sadrumstalo politisko piedāvājumu

"Diasporas vēlētājs savu pilsonisko pārmaiņu potenciālu Latvijā vēl tikai iezīmē - atslēgas uz to ir mobilitātes laikmetam piemērotāka vēlēšanu kārtība, labāka informētība un ārvalstu pieredzes rezultātā augošā politiskā pratība un prasīgums."

Elīna Pinto,
Eiropas Latviešu apvienības priekšsēde

11.30- 11.50

Latvijas vēlētājs ārvalstīs: līdzdalības iespējas un gaidas

Jautājumi & atbildes

Eiropas Latviešu apvienība
ela@latviesi.com